

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN YASANIN SAĞLIK TEDBİRİ UYGULAMALARI: PSİKİYATRİ HASTANESİ ÖRNEĞİ

PROTECTION OF THE FAMILY NO. 6284 AND HEALTH MEASURE APPLICATIONS OF THE LAW ON THE PREVENTION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN: EXAMPLE OF PSYCHIATRY HOSPITAL

Cengiz CENGİSİZ¹, Sevgi NEHİR²

¹ Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Manisa, Türkiye

² Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Manisa, Türkiye

ÖZET

Amaç: 6284 sayılı Kanun'un m 5 hükmünün ilk fıkrasının (1) bendi uyarınca; "şiddet uygulayanın bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurusu ve tedavisinin sağlanması" hususunda tedbir kararı verilmesi mümkündür. Şiddet uygulayanın muayene ve tedavisi hususunda tedbir kararı verilebilmesi için söz konusu kişinin şiddet uygulamış olmasının yanı sıra, şiddet teşkil eden davranışların kişinin tedavi edilmesi suretiyle ortadan kalkabilecek bir etkenden kaynaklanması gerekir. Bu çalışmanın amacı, mahkemelerce verilen sağlık tedbiri kararları doğrultusunda Manisa İl Sağlık Müdürlüğü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesince gerçekleştirilen çalışmaların değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma retrospektif nitelikte bir araştırmadır. Çalışmanın evrenini Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde 6284 yasa gereği Sağlık Tedbiri Kararları doğrultusunda mahkemece karar verilen başvurusu olan tüm bireyler oluşturmuştur. 2022-2023 yılında kayıtlı dosyalar araştırmacılar tarafından geriye dönük olarak incelendi. Araştırmanın örneklemini 60 birey dosyası oluşturmuştur. İstatistiksel analizde sayı yüzde testi kullanıldı.

Bulgular: Bireylerin %73.3'i erkek, %26.7'si kadın, %33.3'sü bekar, %20.0'ı evli, %6.7'si eğitim durumu ortaokul, %6.7'nin eğitim durumu lise, %15.0'ı çalışmadığı belirlendi. Bireylerin %18.8'i psikolojik şiddet, %31.3'ü psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet, %50.0'i fiziksel şiddet uyguladığı belirlendi. Bireylerin şiddet uyguladığı kişi olarak en çok (%37.5) eşine, %21.9'u ailesine, %18.8'i annesine şiddet uyguladığı belirlendi. Bireylere bu doğrultuda durumuna göre yatarak tedavi yada poliklinik takibi önerilmiştir.

Sonuç: Bu araştırmada, sağlık tedbiri uygulamasının öneminin ve gerekliliğinin daha iyi anlaşılması ile kayıt ve takip sisteminin geliştirilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, Korumucu ve Önleyici Tedbirler, 6284 Sayılı Kanun.

ABSTRACT

Objective: Pursuant to subparagraph (1) of the first paragraph of the m5 provision of the Law No. 6284; It is possible to take a precautionary decision on "the perpetrator applies to a health institution for examination or treatment and is treated". In order to be able to take a precautionary decision regarding the examination and treatment of the perpetrator, in addition to the fact that the person in question has committed violence, the violent behavior must be caused by a factor that can be eliminated by treating the person. The aim of this study is to evaluate the studies carried out by the Manisa Provincial Health Directorate Mental Health and Diseases Hospital in line with the health measures given by the courts.

Methods: The research is a retrospective study. The universe of the study consisted of all individuals who had an application decided by the court in line with the Health Measure Decisions in accordance with the law 6284 in Manisa Mental Health and Diseases Hospital. The files registered in 2022-2023 were retrospectively reviewed by the researchers. The sample of the study consisted of 60 individual files. Number percent test was used in statistical analysis.

Results: It was determined that 73.3% of the individuals were male, 26.7% were female, 33.3% were single, 20.0% were married, 6.7% had a secondary school education, 6.7% had a high school education, and 15.0% did not work. It was determined that 18.8% of the individuals used psychological violence, 31.3% used psychological and physical violence, and 50.0% applied physical violence. It was determined that the most violent individuals (37.5%) were to their spouses, 21.9% to their families, and 18.8% to their mothers. In this direction, inpatient treatment or outpatient follow-up was recommended to individuals.

Conclusion: In this study, it is thought that the development of the registration and follow-up system is effective by better understanding the importance and necessity of health precautions.

Keywords: Domestic Violence, Law No. 6284, Protective and Preventive Measures, Violence Against Women.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Sevgi NEHİR, Doç.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Manisa, Türkiye. E-mail: sevginehir78@gmail.com

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Cengiz C., & Nehir S. (2023). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Yasanın Sağlık Tedbiri Uygulamaları: Psikiyatri Hastanesi Örneği. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 8(4), 905-908. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10045600>

GİRİŞ

Tarihsel süreç içinde şiddet ve şiddetin farklı türlerine rastlanılmaktadır. Kadına yönelik şiddet de şiddetin farklı bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya ülkelerinde olduğu kadar Türkiye’de de önemli bir sorun olarak tüm insanlığı ilgilendiren kadına karşı uygulanan şiddetin sayısındaki artış da dikkat çekmektedir. İnsan hakları ihlali olarak tanımlanan kadına yönelik şiddet, aynı zamanda kadında çok ciddi sağlık problemlerine, kadının yoksullaşmasına ve kadının kamusal alanda dezavantajlı konuma gelmesine neden olmaktadır. Toplumsal bir sorun olması sebebiyle kadına yönelik şiddet, başta kadınlar olmak üzere çocukları ve buna bağlı olarak tüm toplum bireylerini derinden etkilemektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda kadınların büyük bir çoğunluğunun, eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmasına rağmen toplumun çoğu kesimi tarafından normalize edilerek karşılanmaktadır (Avcı, 2020). Bir bakıma erkeklerin toplumsal rolleri nedeni ile şiddet meşrulaştırılarak kadına hak olarak nitelendirilmiştir. Genel olarak kadınların ekonomik yönden erkeklere bağımlı hale gelmesi neticesinde de bu bir kader olarak görülerek kadın, şiddete boyun eğmiştir. Eğer kadın şiddete karşı isyan ederse, şiddet uygulayan erkek değil toplum tarafından kadın suçlu görülmüştür. Aynı zamanda erkek şiddetine dayanamayan kadın evden kaçtığına namussuz gözüyle bakılmış ve erkeğe toplum tarafından namusunu temizleme yetkisi verilmiştir (Yeşil, 1991). Bu durumda şiddet, özelde kadına yönelik şiddet, öğrenilen bir davranış biçimidir (Sargın, 2010-2012). Dolayısıyla kadına yönelik şiddetin nedeni, ataerkil toplumun kadının ikincil konumu üzerine inşa edilmiş bir düzenin sonucu olmakla birlikte, kaynağında erkeğin güç ve kontrol isteği bulunmaktadır. Bir bakıma kadın-erkek eşitsizliğidir ve aynı zamanda eşitsizlik; şiddetin hem nedeni hem de sonucu olarak görülmektedir (Erdik, 2023).

Kadının maruz kaldığı şiddetin nedenlerini açıklamaya çalışan birçok farklı görüş olmasına karşın (Öztürk, 2017), şiddetin nedenlerini biyolojik nedenler, psikolojik nedenler ve sosyokültürel nedenler yer almaktadır (Erdik, 2023).

Kadına yönelik şiddetin, erkeklik hormonu ve yaşın getirdiği biyolojik değişimler gibi biyolojik nedenleri bulunmaktadır. Şiddet uygulayanların genelde erkek olması ve saldırgan davranışlarının yaşla birlikte azalması, erkeklik hormonlarının şiddet davranışlarında etkili olduğunu göstermektedir (Çalışkan ve Çevik, 2018). Kadına yönelik şiddetin biyolojik nedenlerin içinde; erkeklik hormonu, dürtüsellik seviyesinin kadına oranla daha yüksek seviyede olması, vücuttaki serotonin azlığı, beyinde oluşan nörokimyasal bozukluklar ve kullanılan ilaçlar ve bağımlılık yaratan maddeler olduğu yapılan analizler sonucu tespit edilmiştir (Avcı, 2020).

Erken yaşta şiddet görmek ve sosyal öğrenme yoluyla şiddetin öğrenilmesi de psikolojik nedenler arasında sayılmaktadır (Avcı, 2020). Şiddet uygulayan erkekler üzerinde yapılan klinik çalışmalar ve araştırmalar neticesinde, çocukluğunda aile içinde şiddete tanıklık etmiş veya şiddete maruz kalmış erkeklerin, yetişkinlik dönemlerinde şiddete başvurdukları anlaşılmıştır. Aynı çalışmalar sonucunda erkeklerin, şiddeti taklit ederek öğrendiği ve şiddet kullanarak başkaları üzerinde güç elde etmek istediği ortaya çıkmıştır. Böyle olunca, erkeklerin şiddet eylemleri toplum tarafından kabul görmekte ve bunun neticesinde de erkeklerin şiddet eğilimleri daha da güçlenmektedir (Engström, 2013). Bunun yanı sıra, erkeğin eğitim dönemlerindeki başarısızlık ve eksiklik, çatışma ve sorunlara çözüm bulmadaki beceri yetersizliği, öfke kontrolünü yapamama, sosyal beceri eksikliği, aşırı alınganlık, aşırı kıskançlık, dışlanmaya maruz kalma ve yalnızlık duygusu, kendine olan güven eksikliği de kadına yönelik şiddetin psikolojik nedenleri arasında sayılmaktadır (Çalışkan, 2018).

Bir başka boyutta kadına yönelik şiddet, tarih boyunca, ataerkil sistem içinde kurumsallaşan kadın-erkek arasındaki temel iş bölümünü devam ettirmede bir araç olarak kullanılmış aynı zamanda kadına yönelik şiddet, kurulan bu düzen içinde meşrulaştırılmıştır. Kadının cinselliği ve üreme potansiyelleri ile nesillerini yeniden üretmedeki önemi, kadın bedenini toplumsal denetime maruz bırakmıştır. Bu nedenle erkeğin kadın üzerindeki hâkimiyeti sınıflı toplumlar oluşmadan önce başlamış bazı durumlarda da şiddet ve zor kullanımını içermiştir (Erdik, 2023). Toplum içinde kadın, ataerkil sistem içinde nesneleştirilerek cinsel anlamda tehdit kaynağı oluşturan bir varlık olarak görülmektedir. Ataerkil sistemde, erkeğin görüşünün topluma hâkim olması ile birlikte, aile içi kurallar, cinsel özgürlük, çoğalmak için kadına sahip olmak ve kadının denetimi ve kontrolü erkeğin garantisine bırakılmaktadır (Bilgin, 2021). Ayrıca toplumda kadınları kendilerine tecavüz eden erkeklerle evlendirme, ölen kocanın erkek kardeşi ile evlendirme, bekâret kontrolü gibi örneklerinde olduğu gibi, kültürel-ahlaki normlar işlevsellik kazanmaktadır. Bu normlar tarafından kadınlar, bir yandan erkeğin himayesindeki bireyler olarak kodlanırken, diğer yandan erkeğin onurunun ve mülkiyetinin korunması sağlanmaktadır. Ayrıca

töre, namus, kıskançlık yüzünden işlenen cinayetler veya zina sebebi ile kadını intihara zorlamak gibi örneklerde olduğu gibi kültürel-ahlaki normların kadını cezalandırıcı kurallar getirdiğini görülmektedir (Erdik, 2023).

MATERYAL VE METOT

Araştırma retrospektif nitelikte bir araştırmadır. Çalışmanın evrenini Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde 6284 yasa gereği Sağlık Tedbiri Kararları doğrultusunda mahkemece karar verilen başvurusu olan tüm bireyler oluşturmuştur. Gerekli kurum etik kurul izinleri alındıktan sonra 2022-2023 yılında kayıtlı dosyalar araştırmacılar tarafından geriye dönük olarak incelendi. Araştırmanın örneklemini 60 birey dosyası oluşturmuştur. İstatistiksel analizde sayı yüzde testi kullanıldı.

BULGULAR

Tablo 1. Bireylerin Tanıtıcı Özellikleri (n=60)

Özellik	n	%
Yaş Ort.	33.53 ±8.30	
Cinsiyet		
Kadın	16	26.7
Erkek	44	73.3
Medeni Durum		
Bekar	48	80.0
Evli	12	20.0
Eğitim Durumu		
İlköğretim	6	10.0
Lise	4	6.7
Üniversite	1	1.7
Bilinmiyor	49	81.6
Çalışma Durumu		
Evet	19	20.3
Hayır	14	15.0
Bilinmiyor	27	64.7

Çalışma bulgumuzda şiddet uygulayan bireylerin, yaş ortalaması 33.53 ±8.30,%73.3'i erkek, %33.3'si bekar, %6.7'si eğitim durumu ortaokul, %6.7'nin eğitim durumu lise, %15.0'ı çalışmadığı belirlendi (Tablo 1). Bireylerin %18.8'i psikolojik şiddet, %31.3'ü psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet, %50.0'i fiziksel şiddet uyguladığı belirlendi. Ayrıca, bireylerin şiddet uyguladığı kişi olarak en çok (%37.5) eşine, %46.9'u genel psikiyatrik muayene, %18.8'i birden fazla madde bağımlılığı, %12.5'inin psikoz (maddeye sekonder psikoz), %6.3'ü alkol bağımlılığı, %9.4'ü anksiyete bozukluğu olduğu belirlendi. Genel olarak şiddet uygulayan bireylerin %37.6 bağımlılık tanısı aldığı belirlendi.

TARTIŞMA

Kadına yönelik şiddet üzerine yapılan araştırmalarda, şiddet uygulayan erkeğin özellikleri genellikle, zayıf kişilik yapısına sahip olma, sıklıkla terk edilme, bağımlı kişilik yapısı, düşük özgüven, baskılanmışlık duygusu, stres yönetiminde yetersizlik, kişilik bozukluğu, engellemeler karşısında tahammülsüzlük, çocukluk döneminde ve yetişme döneminde şiddete uğrama veya tanık olma, inkar, küçümseme, iddiacı ve yalan yönelme, şiddetin günlük yaşamda baş etme yöntemi olarak görülmesi, zayıf iletişim becerilerine sahip olma, madde ve alkol bağımlılığının olması ve aşırı kıskançlık duyguları olarak tespit edilmektedir (Avcı, 2020). Çalışma bulgumuz literatür ile paralel olduğu şiddeti uygulayan bireylerin çoğunlukla erkek, bağımlılık tanısı almış bireyler olduğu görülmüştür. Uygulama içinde sağlık tedbiri kapsamında psikiyatrik izlem sürecine girmesine rağmen klinik tanı almayan ya da subklinik düzeyde semptom bulduran bireylerin bu davranış paternini içinde buldukları sosyokültürel konteks ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bazı bireylerde de mizaç, kişilik ve karakter gelişimi bakımından da matürasayonun tamamlanmamış olabileceği düşünmekteyiz. Sağlık tedbiri uygulamalarında kadının fayda sağlaması için multidisipliner bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir. Bu alanda aktif görev alan disiplinler şu şekildedir, sosyal hizmet uzmanları, psikiyatri uzmanları, psikologlar ve şiddet uygulayanın servise kabul edilmesiyle sürece dahil olan psikiyatri hemşireleri de bu ekibin içerisinde. Şiddet uygulayan bireyin işlediği eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığının değerlendirilmesi ve bireyde şiddet davranışına zemin olabilecek psikiyatrik

hastalığın tespiti ve tedavisi ciddi önem arz etmektedir. Uygulama içinde bölgemizde özellikle madde bağımlılığına bağlı olarak gözlemlenebilen şiddet davranışlarında sağlık tedbiri oldukça sık kullanılmaktadır. Uygulamanın kişinin tedavisine katkı sağladığı açıktır. Fakat yine de mevcut tedavi bir dış motivasyon olmaktadır. Bireyin kendisinin iç motivasyon ile beraber başarı şansı artmaktadır. Özellikle şiddet uygulayan bireylere konulan klinik tanının bağımlılık olması sebebiyle bu alanda koruyucu önleyici bağımlılık çalışmaları yapılması aileyi ve kadını korumak için ciddi önem arz etmektedir. Şiddet uygulayan bireyler içinde farklı psikiyatrik tanı alan bireyler olsa da bağımlılık konusunun burada öne çıktığını söylemek mümkündür. Bağımlı bireylerin tamamının şiddet eğiliminde olmasa da en azından bazı maddelerin şiddete yatkınlık yarattığı bilinmektedir. Bağımlı olan bu grup için psikiyatrik izlem, tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarıyla başarı sağlanmaya çalışılmaktadır. Tam burada konumlanışımız psikodinamik teoride ve kültürel antropolojide bahsedilen insan doğasının şiddet taşıdığı olasılığı olsa da modern bireyin ait olduğu toplumsal ve kültürel atmosferin buna izin vermeyeceği düşüncesindeyiz. Biyolojik psikiyatrik çerçevede şiddetin biyolojik temellerinin konuşulmasının bile bir noktadan sonra şiddet zihin setine sahip bireylerin nezdinde süreci meşru çerçevede yorumlanma ve normalize etme ihtimaline izin verebilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadının, zihinsel ve fiziksel sağlığını ve tedavi sürecini etkileyen, etkileyebilecek olan tüm risklerin göz önünde bulundurularak sağlığını etkileyebilecek sosyokültürel, psikoantropolojik, ve ailesel sorunlarla daha etkin mücadele için kurumlar arası işbirliğinin ve koordinasyonun geliştirilmesi oldukça önemlidir. Güvenlik güçlerinin uyguladığı güvenlik tedbiri de sağlık tedbirini güçlendirmektedir. Güvenlik tedbiri her ne kadar yalnızca mağdurun güvenliği üzerinde koruyucu önlem olarak almış olsa da şiddet uygulayıcının olası hastalık sebebiyle geri dönüşü olmayan sonuçlara sebebiyet verecek eylemlerinin önünü keserek aile sistemini koruması da bu açıdan oldukça önemlidir. Her ne kadar şiddet davranışının multifaktöriyel nedenleri olsa da toplumsal ve kültür etkisi altında zeminde olan şiddet davranışının büyüdüğünü ya da yok olduğunu düşünmekteyiz. Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında farkındalık ve eğitimlerinde bu düşüncenin yerleşmesinde etkili olabilmesi olasıdır. Benzer şekilde yazılı ve görsel medya araçlarında kullanılan söylemce kadını değersizleştirmeyen ve eşitlikçi yaklaşım çerçevesinde kullanılan dil seçimi ile bu görüşün desteklenmesi sağlanabilir.

Şiddet önleme merkezlerinde özellikle erkek çalışanların katılımının sağlanmasının da bu alanın farkındalığının katkısı olabilir. Toplumun kültürel normları içinde cinsiyet rolleri ve erkeğe ya da kadına atfedilen rollerinde aile ve toplum başta olmak üzere eğitim hayatının ilk yılından kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu çalışmada, sağlık tedbiri uygulamasının öneminin ve gerekliliğinin daha iyi anlaşılması ile kayıt ve takip sisteminin geliştirilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Hukuk sisteminin ve güvenlik güçlerinin tüm mekanizmaları ile düzenlemeler yapmakla birlikte ve hızlı ve adil kararlar almasına rağmen konunun çözümü için yalnızca güvenlik ya da sağlık tedbiri ile kök nedenin ortadan kalkamayacağını düşünmekteyiz. Özel anlamda bağımlılık olsa da genel anlamda toplumsal kültürel normlarla konunun çözüme kavuşacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Avcı, S. (2020). Kadına yönelik aile içi şiddetine genel bakış, İstanbul: Hiper Yayın.
- Bilgin Çelik, G. (2021). Kadını şiddete karşı koruma rejimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çalışkan, H., Çevik, İ. E. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye Örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.
- Engztröm, G. (2013). Aile içi şiddet: Çaresi Ne? İstanbul: Dönence Yayınları.
- Erdik, S. (2023). Kadına yönelik şiddet bağlamında 6284 sayılı yasanın kapsam ve yeterlilik açısından değerlendirilmesi: Aydın ili örneği. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Öztürk, E. (2017). Türkiye’de aile içi şiddet. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Sargın, A. (2010-2012). Kadına yönelik şiddet ile mücadele ve şiddete uğrayan kadınlara destek mekanizmaları. Kadın ve Kadın Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Güçlendirilmesi Projesi, 1-41.
- Yeşil, H. (1991). Kadın sorunu üzerine yazılar. İstanbul: Dönüşüm Yayınları.